

מראי מקומות- קידושין פ"ב

תמיד עמהם אינו יכול להתייחד עמהם. ופי' הרא"ש, דבאמת הי' ראוי להתיר לו יותר, משום דבעבודתו טריד, או משום שאינו יכול

ליזהר [ומשמע דס"ל דאיש א' עם ב' נשים הוא מדרבנן, דאם מה"ת הוא, ודאי אין שייך סברא כזה דא"א לזוהר, דבאיסורי תורה אין שייך להקל בזה], אפ"ה אסור. וע' בפני יהושע מש"כ בזה [וצ"ב כוונתו, ומשמע דר"ל דבשלמא לשי' רש"י ותוס', דמי שעסקו עם נשים מחמירין עליו טפי, שפיר מוכן למה הי' מסיק המשנה באומניות אחרות, דאין ענינם שייך למלאכת נשים כלל, ואין חשש בהם. אבל לפי הר"ח (וכ"כ שהוא שי' הרמב"ם), דאדרבה, אין שום חומרא באומניות הללו, אלא דסברא טפי להקל עליהם, א"כ מהו המשך המשנה (ולכאוי' טפי הו"ל למפרך, למה אמר ר"מ דלא ילמד אדם לבנו אומנות נשים, וצ"ע). ויישב דאולי אע"פ דליכא חששא כ"כ לענין איסור יתור, אפ"ה, כיון שעסקו עמהם ורגיל בהם, אטא טפי לידי איסורא].

(ד) **אלא הכל לפי זכותו- פי' תוס',** דהיינו לפי מזלו, שהרי בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא. וכ' המהרש"א דלשון זכותו לא משמע כן, ולכן פי' דאף דדברים אלו תלוי במזל, מ"מ ע"י זכות גדול יכול לשנות המזל בסיעתתא דשמיא [נאבל לדבריו ק"ק, למה באמת לא הביא המשנה הא דהכל תלוי במזלו, דלכאוי' עיקר הנקודה הוא מה שאינו תלוי באומנותו, וצ"ע].

(ה) **ראית מימך חי' ועוף וכו'- ע' במהרש"א** שהעיר שלא הזכיר המשנה גם בהמה, וכן בכרייתא בעמוד ב' לא הביא אלא צבי, ארי, וכו', ולא הביא בהמה, ומ"ש. עוד העיר על שינוי הלשון, דלגבי החי' והעוף כ' בלשון "שלא נברא אלא וכו'", משא"כ לגבי האיש כתיב שנברא לשמש את קוני, ולא בלשון שלא נברא אלא, ומ"ש, ע"ש מש"כ בזה.

(ו) **אלא שהורעתי מעשי וקפחתי את פרנסתי- כ' הפני יהושע** דלכאוי' כוונתו לומר דמשום חטא דאדם הראשון אין מתפרנסין אלא בצער, שהרי קודם חטא של אדם הראשון היו אנשים ראויים להתפרנסים שלא בצער כלל, אלא משום שהריע מעשיו נתקפח פרנסתו. אולם כ' דגם צריכים לפרש דעל כל יחיד ויחיד ג"כ קאי, דמי שהריע מעשיו קצת אינו זוכה לב' שלחנות, וצריך לחזור על פרנסתו, וכולי האי ואולי ישיגה. אבל מי שלא מריע מעשיו, הרי מלאכתו נעשה ע"י אחרים, וכדאי' בברכות (לה:).

(ז) **טוב שברופאים לגיהנם- פרש"י** דאינו משבר לבו לד' כיון דאינו ירא מן החולי, ופעמים שהורג נפשות, וגם יש בידו לרפאות עני ואינו מרפא. וע"ע במהרש"א דביאר ד"טוב"

(א) **לא ילמד אדם רווק סופרים, ולא תלמד אשה סופרים- משמע שכל אשה לא תלמד סופרים, אף אשה נשואה. וכן משמע מל' הרמב"ם** (ת"ת ב', ד') "ומי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות מפני אמותיהן שהן באין אצל בניהן, וכן האשה לא תלמד תינוקות מפני אבותיהן שהן באין אצל הבנים". וביאר הכסף משנה "דבשלמא גבי איש, כיון שאשתו עמו, היא משמרתו, לפי שדרכה להיות תמיד בבית, אבל אין דרך האיש להיות תמיד בביתו". והט"ז (יו"ד רמ"ה, ז') ביאר "דבאיש מהני אם יש לו אשה בעיר ויש לו פת בסלו, וע"כ אם ילבישנו ההרהור, יכול לבוא אצל אשתו... משא"כ באשה לא שייך לומר כן, דתלך לבית שאישה שם, כי אין דרך נשים לתבוע בעליהן לתשמיש, וע"כ יש לחוש שמא יזדמן אצלה רווק שיביא בנו ללמוד אצלה, נמצא ששניהם אין להם פת בסלם ויבואו לידי יחוד ע"י זה".

(ב) **לא ילמד אדם רווק סופרים, וכו'- ויש לעי',** על מה סומכין דרווקים ונשים מלמדי תינוקות הם. ע' בהערות להגרי"ש שהביא ב' מהלכים מהאחרונים. א) מהב"ח, דכל האיסור הוא רק במקום שהאבות ואמהות מוליכין בניהן תדיר לבית הספר, ולכך היום שאין רגילים ההורים להוליך בניהם לבית הספר, מותר. ב) עוד הביא מהאחרונים דלשון המשנה אינו ד"אסור", אלא "לא ילמד", דהיינו שאינו נכון לעשות כן, אבל כיון דבזמננו קשה להשיג מלמד שאינו רווק, א"כ בזה לא צריך להחמיר.

(ג) **כל שעסקו עם הנשים לא יתיחד עם הנשים-** ותמוה, הרי כל אדם אסור להתיחד עם הנשים. ותי' רש"י, דכל אדם מותר להתיחד עם ג' או ד', ומי שעסקו עם הנשים אסור אפי' להתיחד עם הרבה נשים [וכ' דכולן מחפות עליו, וזה א"ש לשיטתו דלעיל, דס"ל דמה דאסור בב' נשים הוא משום דשמא מזנה עם שניהם, אבל בג' ויותר אין מסתבר שיהי' יכול לזנות עם כולם, וכמש"כ הרא"ש, אבל כאן החשש הוא שמא מחפין עליו, ולכן שייך בכמה נשים]. ותוס' חולק ע"ז, דס"ל דאפי' באיש בעלמא אסור להתיחד עם נשים הרבה, ומי שעסקו עם נשים אסור לו להתיחד אפי' אם אשתו עמו. וע"ע ברא"ש (סי' כ"ז) שהביא מהר"ח דפי' דאע"פ שנושא ונותן

דרך זה לבאר דברי ר' נהוראי (ולא הק' מעירובין, אלא דכ' דאין מוכח שיש מח' ר"מ ור"נ), והוסיף דלפ"ז הא דמייתי הא דאברהם היינו ללמד דד' ברוך את אברהם בכל, דהיינו דבת"ח וצדיק גמור מלאכתו נעשית ע"י אחרים.

מצינו שעשה א"א את כל התורה כולה עד שלא ניתנה- כ' המרומי שדה, דאין כוונתו לומר דקיים כל התורה כולה, דזהו מימרת רב ביומא כח:, ולמה צריך למימרת רב, הא לכאו' כבר מתני' הוא. וגם מאי שייטי' לכאן אם כוונתו שקיים כל התורה. אלא הביאור הוא שעשה ויגע ועמד על פלפולה של תורה לידע פרטי דינים, וזה נקרא ג"כ עשה.

אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה- (א) כ' הרש"ש לפרש ע"פ הא דא"י בערכין (טז:): דלא ישנה אדם מאומנות אבותיו. וע"ע במהרש"א דכ' דאשמעינן במימרא זו דאפי' אם הוא שינה מלאכתו לנקי', מ"מ אוי לו למי שרואה אבותיו במלאכה שאינה נקי', דקשה לו ללמוד מלאכה אחרת, גם אם היא קלה, כיון שלא הורגל בה, שלא ראה אותה מאבותיו. וע"ע בספר אמרי דעת (להגר"מ שפירא זצ"ל) בפ' ויחי, מש"כ לפרש דברי הגמ' כאן בדרך דרוש.

אשרי מי שבניו זכרים, ואוי לו למי שבניו נקיבות- כ' המאירי, "ואע"פ שפשוטו של דבר כך הוא, יש להוסיף בפירושו שבניו נקיבות, שהזכרים פחותים וחסירים, ואשרי מי שבניו זכרים שנמצא בהם השלמות המכוון בהם".

מימי לא ראיתי צבי קייץ וארי סבל וכו'- (ג) ביאר המרומי שדה, "שלא תימא כיון דכל אומן נברא בהכשר גופו לאותו אומנות, מסתמא ע"מ כן נוצר, ולא כן הוא, שהרי צבי עינו פתוחה ורואה אפי' כשהוא ישן, ומוכשר לשמור פירות בעת שמתייבש, וארי הוא בעל כח וראוי להיות סבל, ושועל חכם ראוי להיות חנווני, ומכ"מ אינו כן" (וכע"ז אי' ג"כ בהג' הרד"ל). והמשיך דכן האדם, הרי אדם לעמל יולד, ויכול לבחור איזה עמלות הוא רוצה, אם עמל מלאכה, אם עמל תורה (וכדאי' בסנהדרין צט:), אבל ודאי יהי' עמלות, ואין הכוחות שלו והעמלות שלו צריכים להיות למלאכה דוקא, אלא יכול להשתמש בהם בת"ת [כן נראה בכוננת].

שברופאים היינו דמחזיק עצמו לטוב ולמומחה שברופאים שאין כמוהו, וסומך ביותר על המחאתו מתוך גאוותו, ולפעמים טועה בטבע זה החולה, ולכן רופא צריך לישא וליתן עם שאר הרופאים, כיון שהוא סכנת נפשות.

והכשר שבטבחים שותפו של עמלק- פי' (ח) המהרש"א, דבגדים של טבחים לעולם מזוהמים, והם אנשי שחץ ליתן דופי בשאר בנ"א [וצ"ע מה ענין זה לטבחים], וע"כ אמר דהכשר שבטבחים, דהיינו שמשנה לשונו לדבר בנחת עם הבריות, אל תאמין בו כל זמן שבגדיו מזוהמים של הטבחים עליו, והרי הוא ממש שותפו של עמלק, שנא' עליו וישמע הכנעני וכו', ששינה לשונו לדבר בלשון כנען, ומ"מ היו בגדיו כבגדי עמלק.

ר' נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה- הק' (ט) בחי' הרי"ז על התורה (פ' חיי שרה), הא אמר ר"מ לעיל דלעולם ילמד אדם בנו אומנות נקי' וקלה, ואי' בעירובין (יג:) דר' נהוראי הוא ר"מ (וע"ש בגמ' דלכאו' אינו משמע כן כ"כ, אולם ע' בהקדמת הרמב"ם לסדר זרעים [פרק ו', הובא בהג' הלבוש בעירובין שם] דמבואר דהבין כן בדברי הגמ' בעירובין, דבאמת ר"מ הי' ר' נהוראי). עוד נתקשה בל' ר' נהוראי מניח אני וכו'. וביאר ע"פ הא דנח' ר' ישמעאל ורשב"י בברכות (לה:) אם יש לנהוג בתורה מנהג דרך ארץ או לא, דר"י ס"ל הנהג בהם מנהג ד"א, ורשב"י ס"ל דאסור לבטל תורה אפי' לעשות מלאכתו, וסיים הגמ' דהרבה עשו כר"י ועלתה בידם, והרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, ומשמע דפסק כר"י. ומ"מ כ' הרמב"ם (סוף שמיטה ויובל) דכל א' מבאי עולם שרוצה לעשות כשבת לוי, ד' הוא נחלתו ומעבירין ממנו עול פרנסה, וכפשוטו היינו כדעת רשב"י. וביאר הגרי"ז, דר"מ פסק כר"י, ולכן צריך האדם ללמד בנו אומנות נקי' וקלה, אלא ר' נהוראי אומר שיש גם מדה אחרת, דרוצה להנהיג בנו לעשות כמדת רשב"י, ובאמת אין סתירה בכלל בין ר"מ ובין ר' נהוראי. וע"ש שביאר עפ"ז המשך המשנה דהביא מה שאברהם אבינו קיים כל התורה כולה, דלכאו' כפשוטו אין שייך למתני' כלל (ע' לקמן בזה). וע"ע בפני יהושע דג"כ כ' על